ผลงานพัฒนาคุณภาพ (CQI)

หน่วยงาน แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลบางปะกง

ชื่อผู้รับผิดชอบผลงาน นางสาวผกาพรรณ เกษณีย์ ตำแหน่งแพทย์แผนไทยปฏิบัติการ

ชื่อเรื่อง การพัฒนากระบวนการพอกยาสมุนไพรเพื่อลดภาวะแทรกซ้อน

ที่มาของปัญหา

งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลบางปะกง ได้มีการจัดบริการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งการบำบัดรักษา การฟื้นฟูสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค มีบริการเชิงรุกในโรงพยาบาลที่งานคลินิกโรคเรื้อรัง งานหลังคลอด งานผู้ป่วยใน และเชิงรุกในชุมชน จากการดำเนินงาน ปี 2564ที่ผ่านมาพบว่า ร้อยละ 70 ของผู้มารับบริการแพทย์แผนไทย มีภาวะข้อเข่าเสื่อม และพบว่าผู้ป่วยที่มารับบริการที่คลินิกโรคเรื้อรัง ร้อยละ 90 เป็นผู้สูงอายุซึ่งมีปัญหาปวดเข่าเรื้อรัง งานแพทย์แผนไทยจึงได้จัดเชิงรุกให้บริการ นวดจุดสัญญาณหัวเข่า 15 นาที พอกยาสมุนไพร 15 นาทีและบริหารหัวเข่า 10 นาที

จากการทบทวนรายงานอุบัติการณ์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน เดือนพฤศจิกายน 2564 ผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มีภาวะข้อเข่าเสื่อมได้รับบริการพอกยาสมุนไพรจำนวน 130 รายพบผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม 2 ราย ที่ได้รับบริการพอกยาสมุนไพรแล้วมีอาการ หัวเข่าลอก แดง ไม่มีแสบร้อน ไม่มีถุงน้ำพองใสเกิดขึ้น ผู้ป่วยปฏิเสธการแพ้ยาสมุนไพร-แอลกอฮอล์ และหายเองภายใน 3 วัน จากอาการ ที่พบจัดอยู่ในระดับ First Degree Burn ซึ่งเป็นอุบัติการณ์ความเสี่ยง E จากการทบทวนอุบัติการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวพบสาเหตุเกิดจากระยะเวลาในการพอกยาสมุนไพร นานเกินไป (มากกว่า 1 ชั่วโมง) ร่วมกับผู้ป่วยเป็นผู้สูงอายุมีผิวบางและแห้งง่าย ทำให้มีผิวลอกเกิดขึ้น หากไม่ได้รับการแก้ไขอาจมีโอกาสเกิดขึ้นในผู้ป่วยรายอื่นๆ ได้

การพอกยาสมุนไพรสามารถทำให้เกิดผิวแห้งลอกได้นั้น เป็นอุบัติการณ์ที่สามารถป้องกันได้ โดยการออกแบบและพัฒนากระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จึงเป็นที่มาของการพัฒนากระบวนการพอกยาสมุนไพรเพื่อลดภาวะแทรกซ้อน เพื่อให้ผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมได้รับบริการที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและเกิดความพึงพอใจมากขึ้น

กระบวนการให้บริการพอกยาสมุนไพรรูปแบบเดิม

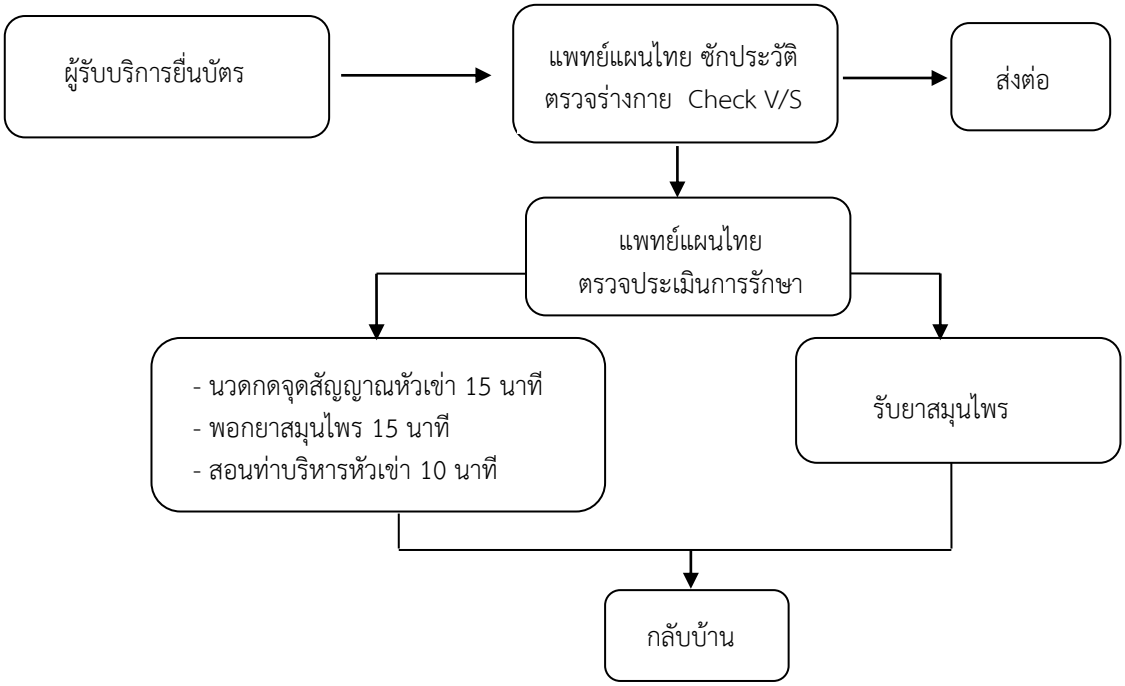

วิเคราะห์ปัญหา/สาเหตุ

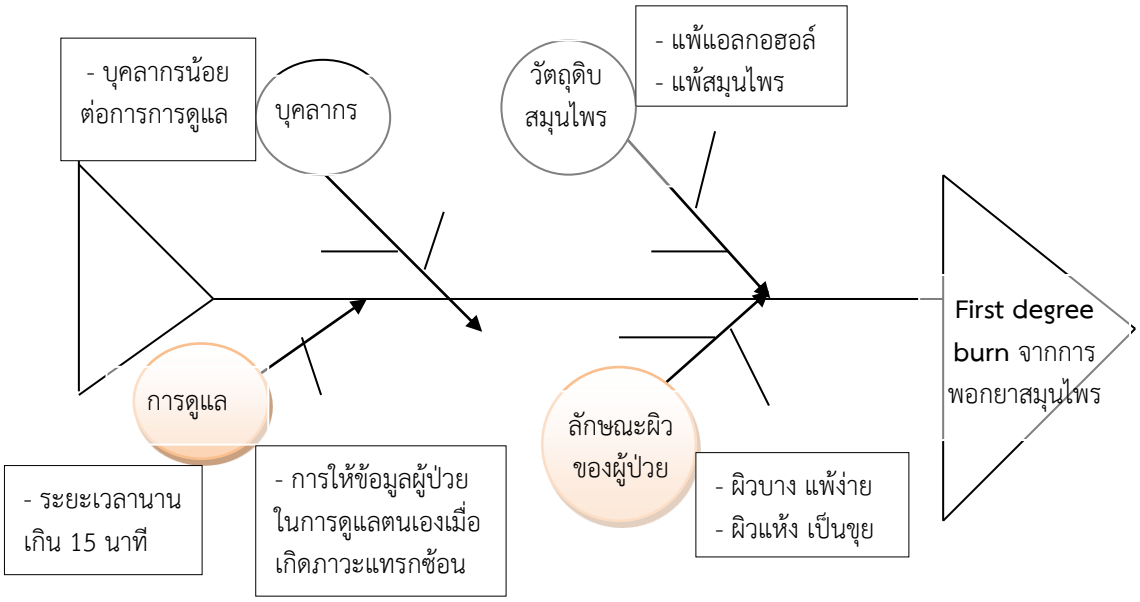

วัตถุประสงค์

1. เพื่อป้องกันและลดการเกิดภาวะแทรกซ้อนในการรับบริการพอกยาสมุนไพร
2. เพื่อสร้างมาตรฐานในการให้บริการพอกยาสมุนไพรอย่างมีคุณภาพ

ขั้นตอนการแก้ปัญหา

กิจกรรมการพัฒนา คือ มีการคิดกระบวนการเพื่อมาแก้ไขปัญหาอุบัติการณ์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น โดยยึดกระบวนการทำงาน PDCA (Plan- Do-Check-Act) จากการวิเคราะห์ปัญหา พบว่า กระบวนการทำงานมีผลต่อการเกิดอุบัติการณ์ การพอกยาสมุนไพรแล้วเกิดอาการเข่าแดงลอก ได้ จึงได้วางแผนเพื่อปรับกระบวนการ ดังนี้

1. วางแผน (Plan)

- ศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องวัตถุดิบสมุนไพรที่ใช้ทำยาพอกสมุนไพรและแนวทางการป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการพอกสมุนไพร
- ประชุม ปรึกษา วางแผนระหว่างงานแพทย์แผนไทยและคลินิกโรคเรื้อรัง ในการกำหนดแนวทาง หลักการปฏิบัติ จัดทำ“Work Instructions การพอกยาสมุนไพร” ของแพทย์แผนไทยใหม่

2. การปฏิบัติ (Do)

- ดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติ “Work Instructions การพอกยาสมุนไพร” อย่างเคร่งครัด โดยเน้นย้ำเรื่องระยะเวลาในการพอกยาสมุนไพร อาการแทรกซ้อนที่สามารถเกิดขึ้นได้หากพอกไว้นานเกินเวลา
- กรณีที่ พบผู้ป่วยผิวแห้ง ใช้ white oils ลูบหัวเข่าก่อนพอกยาสมุนไพร
- กำหนดเวลาในการพอกยาสมุนไพร ให้เห็นแบบชัดเจน ครั้งละ 15 นาที (ห้ามเกินเวลา) โดยเขียนบอกเวลาไว้ที่หัวเข่าและติดสติ๊กเกอร์ที่หน้าอก เพื่อให้ จนท.อื่นและญาติช่วยเตือนผู้ป่วยด้วย
- ประชาสัมพันธ์ ให้คำแนะนำ การเฝ้าระวังอาการแทรกซ้อน อาการไม่พึงประสงค์ที่สามารถเกิดขึ้นได้
- บันทึกทะเบียนผู้ป่วยที่ได้รับบริการพอกยาสมุนไพรเพื่อ Recheck เวลา

3. การตรวจสอบ (Check)

- เจ้าหน้าที่แพทย์แผนไทย ประกาศแจ้งเวลาในการแกะยาพอกทุก ๆ 15 นาที
- แพทย์แผนไทยตรวจสอบซ้ำผู้มารับบริการที่ได้รับการพอกยาสมุนไพรก่อนกลับบ้านทุกคน ทุกครั้งซ้ำอีก 1 รอบ
- ติดตามอุบัติการณ์ความเสี่ยงในการพอกยาสมุนไพร ภายใน 6 เดือน

4. การปรับปรุงให้เหมาะสม (Action)

- ติดตามผู้ป่วยที่ได้รับการพอกยาสมุนไพร
- นำแนวทางกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำเป็นแนวทางปฏิบัติและพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยจัดทำใบ check list เพื่อตรวจสอบระยะเวลาในการพอกยาสมุนไพร

ตัวชี้วัด/เป้าหมาย

1. ภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมที่ได้รับบริการพอกยาสมุนไพร = 0
2. ผู้ป่วยที่มารับบริการแพทย์แผนไทยมีความพึงพอใจ ≥ 95%

กระบวนการให้บริการพอกยาสมุนไพรรูปแบบใหม่

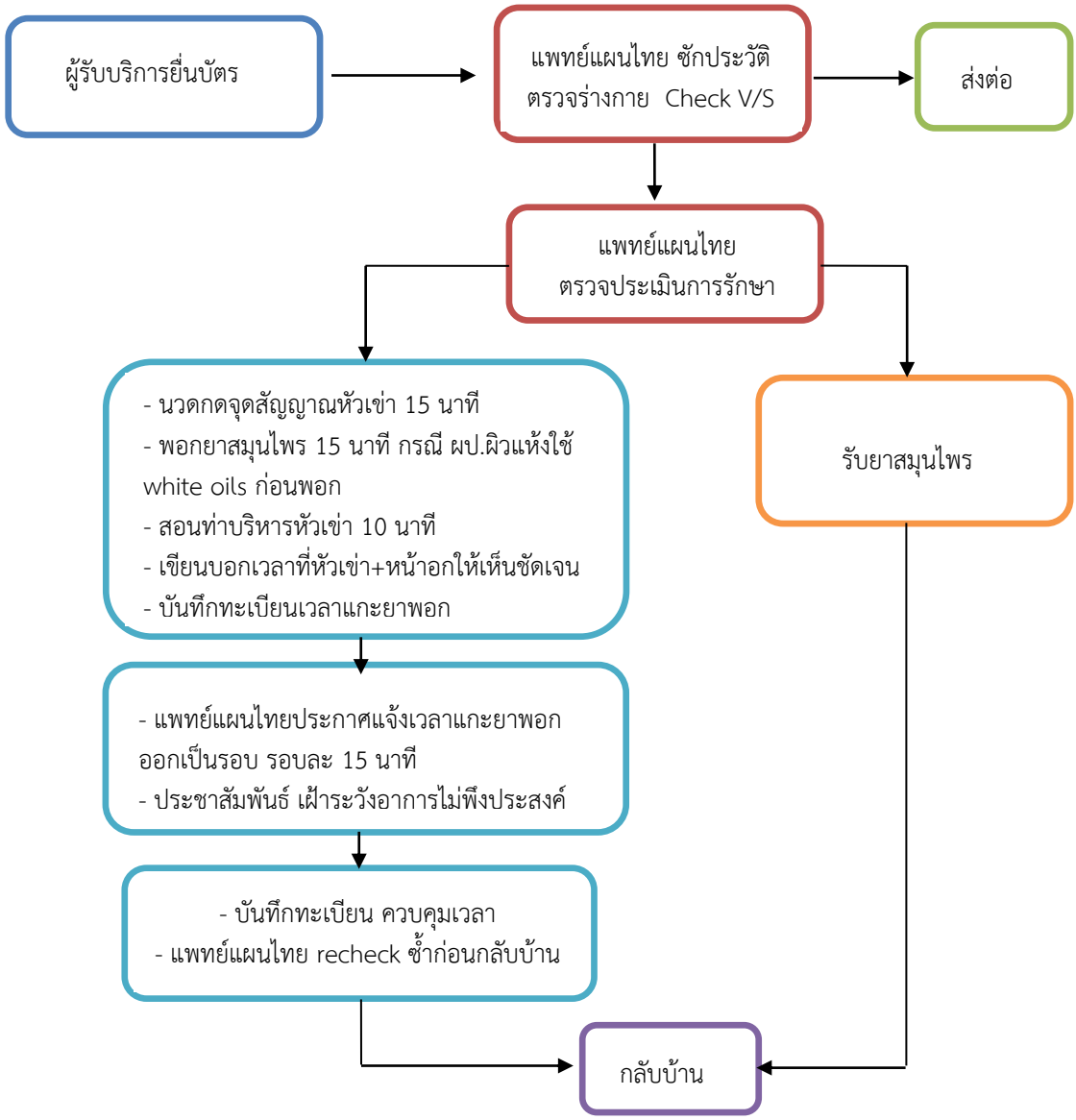

ระยะเวลาดำเนินการ

เดือนธันวาคม 2564 ถึง เดือนพฤษภาคม 2565

ผลลัพธ์การดำเนินการ

ลำดับ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	พ.ย. 64	ธ.ค. 64-พ.ค.65
1	ภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมที่ได้รับบริการพอกยาสมุนไพร	0 ราย	2 ราย	0 ราย
2	ผู้ป่วยที่มารับบริการแพทย์แผนไทยมีความพึงพอใจ	≥ 95%	95.26%	97.89%

1. ผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมที่มารับบริการแพทย์แผนไทยเดือนธันวาคม 2564 - พฤษภาคม 2565 ทั้งหมด 753 ราย ไม่พบอุบัติการณ์การเกิดภาวะแทรกซ้อน ได้รับบริการที่ปลอดภัย ได้คุณภาพ สะดวกรวดเร็วและเข้าถึงง่าย
2. ผู้ป่วยสามารถรับรู้ความเสี่ยงและวิธีป้องกันอาการไม่พึงประสงค์จากการพอกยาสมุนไพรได้

ปัญหา-อุปสรรค

หลังจากที่ครบกำหนดแกะยาพอกเข่าออก คนไข้ เรียกชื่อไม่พบ ทำให้การ Re-Check ไม่ครบ ทุกรายต้องเพิ่มภาระงานในการโทรสอบถามอาการไม่พึงประสงค์

แนวทางที่จะพัฒนาในโอกาสต่อไป

1. พัฒนาระบบ แจ้งเตือนเวลาแกะพลาสติกพันพอกเข่าออก แบบ Digital Alarm นาฬิกาปลุกแบบแสดงตัวเลขดิจิตอลและสัญญาณเสียงบอกเป็นรอบ ๆ เพื่อลดภาระงานของแพทย์แผนไทยในการประกาศแจ้งเตือนเวลาเป็นรอบ ๆ
2. พัฒนาการทำ R2R เรื่องการศึกษาการพอกกยาสมุนไพรลดอาการปวดต่อการใช้ยาลดปวดในผู้ป่วยที่มีภาวะโรคข้อเข่าเสื่อม
3. พัฒนาออกแบบ นวัตกรรมยาพอกสมุนไพรเพิ่มความชุ่มชื้น

ภาคผนวก

1. Work Instruction การให้บริการรักษา/ฟื้นฟูสุขภาพของการแพทย์แผนไทยด้านการพอกยาสมุนไพร

	โรงพยาบาลบางปะกง		
	วิธีปฏิบัติงาน (Work Instruction)	หมายเลขเอกสาร : WI-TTM-027	หน้า : 1/2
		วันที่บังคับใช้ : 1 ธันวาคม 2564	ฉบับ : 1
เรื่อง : การให้บริการรักษา/ฟื้นฟูสุขภาพของการแพทย์แผนไทยด้านการพอกยาสมุนไพร			

1. ความหมาย

ยาพอกสมุนไพร หมายถึง การนำสมุนไพรหลายชนิดที่มีสรรพคุณกระจายเลือดลมบริเวณข้อ เพิ่มการไหลเวียนของเลือด ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ลดอาการบวม นำมาพอกบริเวณอวัยวะที่ปวดเป็นเวลา 15-20 นาที ช่วยรักษาอาการปวดและการอักเสบมีทั้งยาฤทธิ์ร้อนและยาฤทธิ์เย็น

2. วิธีปฏิบัติการ

สูตรยาพอกเย็น (รักษาโรคจับโปงเข่าน้ำ)

1. ใบย่านาง
2. ฟ้าทะลายโจร
3. ใบพลับพลึง
4. ใบรางจืด
5. ใบตำลึง

สูตรยาพอกร้อน (รักษาโรคจับโปงเข่าแห้ง)

1. ไพลสด
2. ขมิ้นสด
3. ขิงสด
4. ผักเสี้ยนผี
5. ตะไคร้บ้าน
6. เมล็ดพริกไทย
7. ผิวมะกรูด

วิธีการทำยาพอก

1. เตรียมสมุนไพรสด ล้างให้สะอาด สับหยาบ ตากแห้ง(หมาดๆ) 1 วัน อย่างละเท่าๆ กัน (500 กรัม)
2. นำสมุนไพรที่เตรียมไว้ใส่โหลแก้ว เทแอลกอออร์ 95% ให้ท่วมยา (ประมาณ 7 ลิตร) แล้วปิดฝาให้สนิท หมักทิ้งไว้นาน 1 เดือน
3. กรองแยกกากสมุนไพรและน้ำออกจากกัน แล้วนำน้ำมาใช้เป็น ยาพอกยาสมุนไพร เก็บได้นาน 1 ปี

3. ข้อบ่งใช้

1. ซักประวัติ ตรวจร่างกาย ผ่านเกณฑ์คัดกรอง
2. นวดกดจุดบริเวณเข่า (สัญญาณ เข่า 3 จุด)
3. นำสำลีที่ตัดไว้ขนาดพอดีกับหัวเข่า วางลงบนเข่า จากนั้นเทน้ำยาพอกเข่าลงไปให้ชุ่ม แล้วใช้พลาสติกพันรอบเข่า นาน 15 นาที (ห้ามเกินเวลา) แล้วแกะออก

4. ข้อห้าม

1. มีไข้สูงเกิน 38.5 องศาเซลเซียส
2. บริเวณที่มีกระดูกแตกหัก ปริร้าวที่ยังไม่ติดดี
3. บริเวณที่เป็นมะเร็ง
4. บริเวณที่เป็นแผลเปิด หรือเลือดออกใหม่ๆ
5. บริเวณที่มีการติดเชื้อ
6. บริเวณที่มีการอักเสบ (ปวด บวม แดง ร้อน) จากอุบัติเหตุในช่วง 24 ชั่วโมงแรก
7. ผู้มารับบริการที่แพ้ยาหม่อง /ยานวด/ หรือครีมนวดต่าง ๆ
8. ระวังในผู้ป่วยที่มีผิวบาง

เอกสารอ้างอิง

แนวทางเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข

แนวทางเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยด้วยการพอกยาสมุนไพร

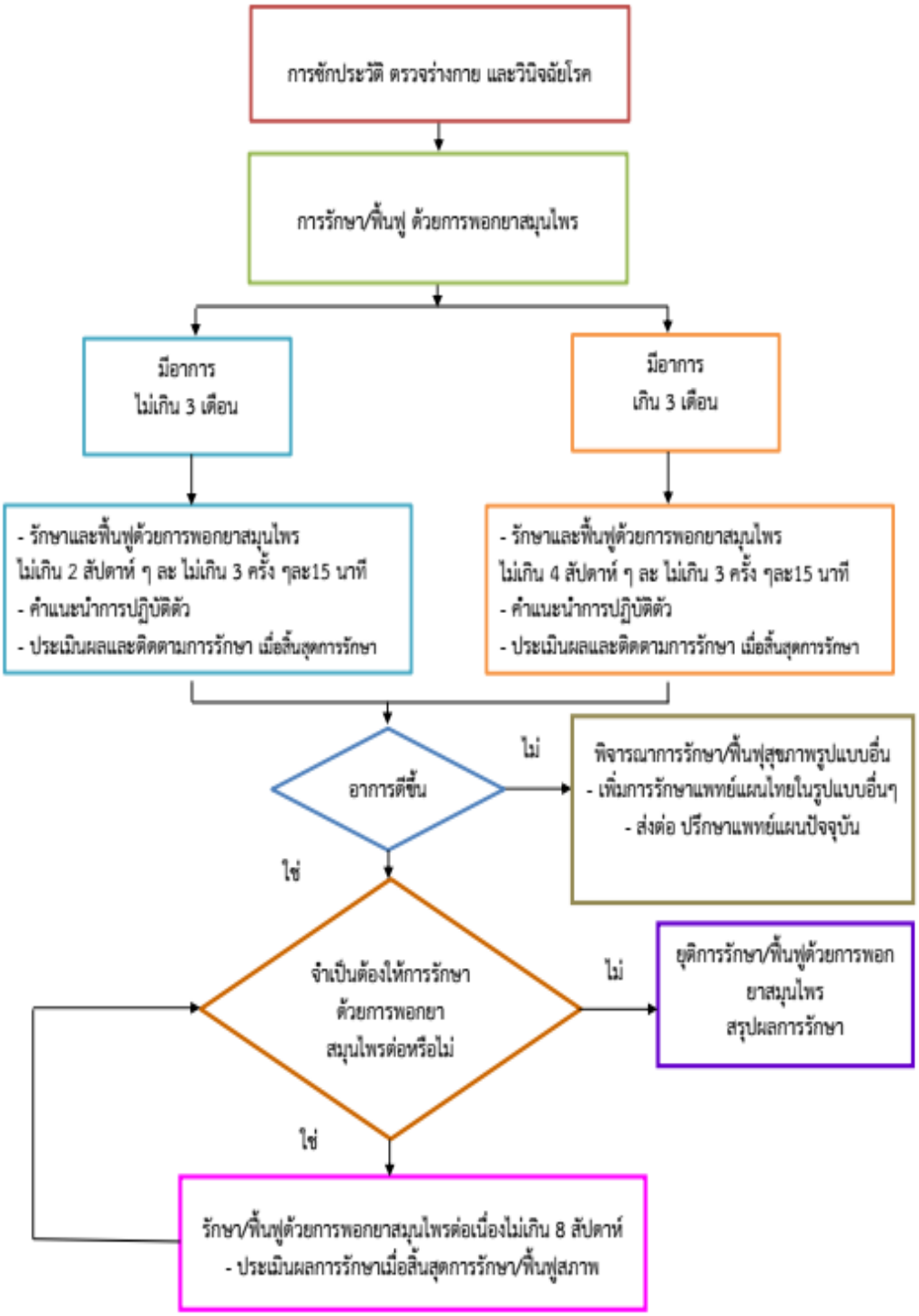

2. ทะเบียนการควบคุมเวลาการพอกยาสมุนไพร

ทะเบียนควบคุมเวลาการพอกยาสมุนไพร

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	เวลาพอก	เวลาครบ	การแกะออก	มี Burn
5 มกราคม 2565					
1.	นายอันธ์ ขวานสันทก	08.10 น.	08.25 น.	✓	X
2.	นางวิมัย ม่วงหวง	08.15 น.	08.30 น.	✓	X
3.	นางสุปราณี ทองหนง	08.20 น.	08.35 น.	✓	X
4.	นางรุ่งฤดี พาทีชีวะ	08.25 น.	08.40 น.	✓	X
5.	นางดำ ขอมนิยม	08.25 น.	08.40 น.	✓	X
6.	นางเม่า พรรสุ่ม	08.30 น.	08.45 น.	✓	X
7.	นายเสมา ชะอังจ	08.45 น.	09.00 น.	✓	X

3. แบบประเมินความพึงพอใจในการรับบริการแพทย์แผนไทย

แบบประเมิน ความพึงพอใจในการใช้บริการแพทย์แผนไทย

ข้อมูลความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
1. ขั้นตอนในการให้บริการ					
2. ระยะเวลารอคอยในการรับบริการ					
3. ความสะดวกรวดเร็วของการให้บริการ					
4. คุณภาพของบริการแพทย์แผนไทยที่ได้รับ					
5. การให้ความรู้และคำแนะนำต่าง ๆ ด้านการแพทย์แผนไทย					
6. การพูดจาของเจ้าหน้าที่					
7.ความประพฤติของเจ้าหน้าที่					
8. ความเอาใจใส่และความพร้อมในการให้บริการของเจ้าหน้าที่					
9. ความสะอาดของสถานที่ให้บริการ					
10. ความปลอดภัยหรือได้มาตรฐานของสถานที่ให้บริการ					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ .....

.....

.....

ประเมินความพึงพอใจ

เพื่อสร้างกำลังใจกันนะคะ

4. ภาพแสดงการดำเนินงานด้านการพอกยาสมุนไพร

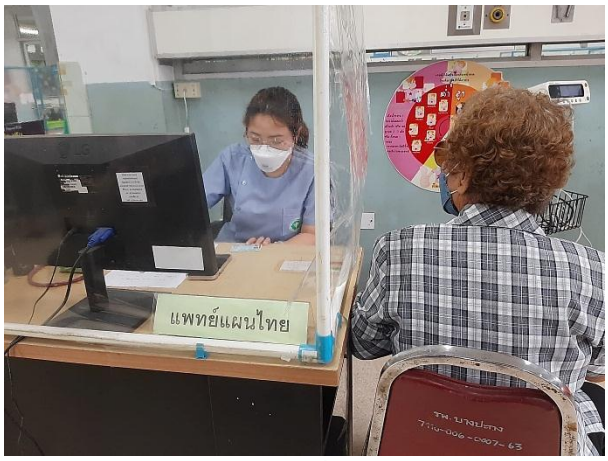

ภาพที่ 1-2 แพทย์แผนไทยซักประวัติ-ตรวจร่างกายผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อม

ภาพที่ 3,4,5,6,7 เจ้าหน้าที่แพทย์แผนไทยบริการพอกเข่าแก่ผู้ป่วยภาวะข้อเข่าเสื่อม

ภาพที่ 8,9,10 เจ้าหน้าที่แพทย์แผนไทยบริการพอกเข่า/สอนท่าบริหารแก่ผู้ป่วยภาวะข้อเข่าเสื่อม

ภาพที่ 11,12,13,14,15 ผู้ป่วยพอกเข่าแล้วนั่งรอเวลาแกะยาพอกเข่าออก

ภาพที่ 16,17 แพทย์แผนไทยประกาศเวลาแกะยาพอกและเน้นย้ำอาการแทรกซ้อนหากเก็บไว้นานเกินเวลา

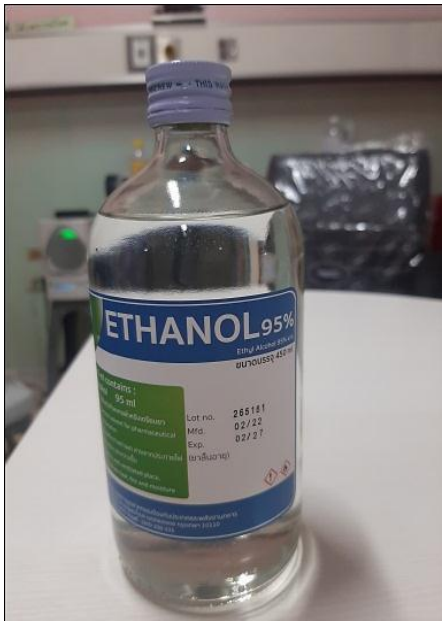

ภาพที่ 18,19,20,21 สมุนไพรสกัดจากแอลกอฮอล์ ทิ้งไว้ 1 เดือน /แอลกอฮอล์/วัสดุในการพอกยาสมุนไพร

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาการแพทย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2559). **คู่มือแนวทางเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในคลินิกบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกแบบครบวงจร.** กรุงเทพ ฯ : บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด.

กรมพัฒนาการแพทย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2563). **คู่มือการอบรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกสำหรับอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่นสำหรับอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่น.** กรุงเทพ ฯ : บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด.

มนตร์ปาจรีย์ ณ ร้อยเอ็ดและคณะ. (ธันวาคม 2562). ประสิทธิผลเบื้องต้นของยาทาพระเส้นเพื่อลดอาการปวดเข่าของผู้ป่วยโรคลมจับโปงแห้งเข่าทางการแพทย์แผนไทย. **วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก,** ปีที่ 17 (ฉบับที่ 3) หน้า 447 สืบค้นจาก file:///C:/Users/User/Downloads/jtam01,+Journal+manager,+09-241-p.+447- เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2564

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). แนวความคิดวงจรคุณภาพ. **สืบค้นจาก** http://bpi.ac.th/subsite/cdaat/2012/images/stories/pdf/b3.pdf เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2564

อุบัติการณ์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในหน่วยงานแพทย์แผนไทย ประจำเดือน พฤศจิกายน 2564 โรงพยาบาลบางปะกง ปีงบประมาณ 2565